

“... ”

Anayasaya aykırı görülen 5510 Sayılı Yasa 64/c bendinin hangi anayasal düzenlemelere aykırılık teşkil ettiğine dair bu bölümde genel değerlendirme yapmak gerekmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

Sosyal devlet; “bireylere belirli bir sosyal güvenlik hakkı ve asgari gelir düzeyi öngören, sağlık ve refah hizmetlerinden serbestçe yararlanma ve belirli bir yaşa kadar eğitim olanağı sunan, bir takım sosyal riskleri önleyici tedbirler alan devlet anlayışıdır

Anayasal bir ilke olan sosyal devlet, toplum refahını üst düzeye çıkarmak amacıyla devletin, ekonomik ve toplumsal hayata aktif ve planlı müdahalesini öngören, vatandaşların piyasa ekonomisi şartlarında karşılayamadığı zorunlu ihtiyaçlarını karşılamayı ve meydana gelen ekonomik ve toplumsal adaletsizliği asgari seviyeye indirmeyi amaçlayan” devlet modeli olarak tanımlanmaktadır

Anayasa Mahkemesi sosyal hukuk devletinin “sağlık hizmetlerinden bireylerin yeteri kadar yararlanmasını sağlayan devlet” olduğunu vurgulamış ve bunun “insan hak ve özgürlüklerine saygı gösteren, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamlarını güvence altına alan, kişi ile toplum arasında denge kuran, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak sosyal adaleti gerçekleştiren” devlet olmanın bir sonucu olduğunu belirtmiştir.

Sağlık hizmetleri nitelikleri gereği diğer kamu hizmetlerinden farklıdır. Sağlık hizmetinin temel hedefi olan insan sağlığı sorunu, ertelenemez ve ikame edilemez. Bilime dayalı olması gereken tanı ve tedavi metotlarının insan yararına sürekli yenilik ve gelişme göstermesi, hizmet kalite ve beklentilerini çağın koşullarına yaklaştırmayı gerektirmektedir. Bu yönüyle sağlık hizmetleri, kendi iç dinamikleri ve nitelikleri gereği üretilmesi ve halk yararına sunulmasında özel sektörün kazanç, rekabet ve büyüme dinamiklerinden yararlanacak türdeki hizmetlerdendir.

Bu çerçevede, artan sağlık hizmeti talebini en doğru şekilde karşılamak, yüksek sermaye grubuna dahil sürekli yenilenen teknoloji elde etmek ve cihaz-ekipman-sigorta-bakım-yenileme maliyetlerini minimize etmek, birden çok kuruma ortak hizmet alanı yaratmak, yetersiz ve kısıtlı kalifiye insan gücü kaynağını değerlendirerek hizmette etkinlik ve verimlilik sağlamak, değişen şartlara ve ihtiyaca göre hizmet planlama ve sunumunu yapmak, yerinde sağlık hizmeti sunarak gereksiz hasta transferi ve beraberinde getireceği sosyal sorunlara son vermek, kaynak kullanımını kontrollü, kaliteyi yükselten, maliyeti düşüren etkin, süratli, kesintisiz bir sağlık hizmeti sunmak, gereksiz bina ve cihaz aliminin önüne geçmek, kurumlar arası işbirliği ve halkın sosyal memnuniyetini arttırmak sağlık hizmetleri yönünden Devlet için bir kamusal zorunluluk ve sosyal devlet olmanın gereğidir.

Sosyal devlet olmanın bir gereği olarak zorunlu sağlık hizmetlerinin finansmanının gerektiği anayasal bir zorunluluktur. Bu kapsamda iptali talep edilen hüküm sosyal devletin

yükümlülük alanı dahilinde bulunan tedavi giderini kapsam dışına çıkarmak suretiyle anayasaya aykırılık teşkil etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 5- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Sosyal adalet kanunlar karşısında herkesin eşit olması, paylaşımın mümkün olduğu kadar topluma dağıtılması ve sosyal tabakalar arasında aşın farklılaşmanın önüne geçmek için gerekli önlemlerin alınmasıdır.

Sosyal adalet, toplumsal gerçekçilik, eşit haklar ve eşit bölünüş temelinde ifadesini bulan bir kuramdır. “Toplumun yeniden düzenlenmesinde somut gerçeklerden hareket eder, yükümlenici bir değer olarak adaletin negatif anlayışına pozitif talepler ilave eder. Hedefi birey değil, bizatihi toplumun kendisidir. Dolayısıyla, özgürlük idealiyle eşitlik ideali arasında bir denge öngörür. Sosyal sınıflar arasındaki eşitsizliklerin nedenini sorgularken, adil olmayan bir toplum düzeninin dezavantajlı toplum kesimlerinin lehine nasıl dönüştürülebileceğinin yollarını ortaya koymaktadır.

Sosyal adalet kavramı, bir toplumdaki bölüşüm modelinin adalet ilkelerine uygun hale getirilmesini ve bu girişimin gerçekçi koşullarının oluşturulmasını içerir.

“Dolayısıyla, sosyal adalet kavramı, sosyal sınıflar arasındaki çelişkileri en aza indirmeyi amaçlar. Sosyal adalet iki temel öge üzerine kuruludur. Birincisi, “hak etme ve değerdir”, yani toplum bireyleri arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin toplumsal olanaklara ulaşmada “fırsat eşitliğidir”. İkincisi ise, “gereksinim ve eşitlik kavramıdır” Burada toplumsal olanakların dağıtımında, bütün toplum bireylerini yararlandıracak şekilde eşit muamele yapılması söz konusudur. Bu anlamda sosyal adalet, eşit fırsat dağıtıcı ve iyi bir düzenleyici devlet anlayışını öngörür. Çünkü, “sosyal adalet siyasal anlamda iki kavram arasında bir dengeyi öngörür. Bunlar; eşitlik ve özgürlüktür. Daha açık bir ifade ile sosyal adalet, eşitlikten bağımsız bir özgürlüğün, özgürlükten bağımsız bir eşitliğin, toplum yaşamında düzenleyici bir fonksiyonunun olamayacağını savunur”, şeklinde ifade edilmektedir. “Sosyal adaletin hedefi, birey değil bizatihi toplumun kendisidir. Dolayısıyla, toplumun tüm bireyleri arasındaki ilişkileri gerçekçilik temeli üzerinde düzenlemeyi amaçlar. Bu anlamda toplumsal ilişkileri ortak yarar çerçevesinde değerlendirir.

Bu kapsamda davacının hukuki statüsü yönünden toplum nezdinde fırsat eşitliğinin sağlanması sosyal adaletin bir gereğidir. Bu yönüyle uygulamaya konu hükmün iptali gerecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 10- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Eşitlik ilkesi bütün verileri ile birlikte değerlendirilmesi gereken evrensel bir ilkedir. Eşitliği sağlama konusunda esas problem ise eşitsizlik yaparak eşitliği sağlamak anlayışını gerekçelendirmektir. Bu durumda eşitliği sağlamak için yapılan bir eşitsizliği isabetli teşhis etmek gerekir. Eşitlik aynı şartlarda aynı şekilde davranmaktır. Ancak, bunun için aynı şartların eşit belirlenmiş olması, farklılıktan haklı kılan sebeplerin bulunmaması gerekir. Şartlar hizmet gereklerine göre belirlenmişse ve hizmet gerekleri farklılığı zorunlu kılmış ise eşitliğe aykırılık yoktur. Şartların engelleyici olması, hizmet gerekleri zorunlu kılmıyorsa eşitliğe aykırıdır. Şartlar zorunlu ise eşitliğe aykırı değildir. Böyle olsa daha iyi olur yaklaşımıyla koyulan şartların eşitliği ihlal edip etmediği tereddüt konusudur. Eşitlik sürekli genişleyen ve özellikle de, farklılıkları eşitliğe aykırı olmaktan çıkartacak gerekçeler alanıyla dikkat çeken bir kavramdır. Farklılıkları meşrulaştırmakta da eşitlik kullanılır. Eşitlik farklılıklara engel olmaz, imtiyazlara engel olur imtiyaz sağlayamaz ama farklılık sağlayabilir.

Aynı sigortalılık statüsüne tabi olan ve Türk vatandaşı sigortalılar yönünden uygulanan mevzuata tabi olarak çalışan davacının eşitlik ilkesinin temelini oluşturan aynı şartlara aynı şekilde davranılması mantığına aykırı düşmektedir. Düzenlemenin bu yönüyle iptali gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 16- Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

Uluslararası düzenlemeler ile kabul edilmiş temel insan hakları olan sağlık ve sosyal güvenlik hakkının sınırlandırılması yönünden iptale konu hükmün uluslararası düzenlemeler ile tanınan yaşam hakkının korunması ve sağlık standardından yararlandırılma ilkelerine açık aykırılık teşkil etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 17- Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına

Madde 60- Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.

Madde metinlerinde açıkça herkes ibaresinin kullanılması yaşam hakkının korunması gerekliliğinde ve sağlıktan kaynaklı sosyal güvenlik düzenlemelerinin uygulanmasında vatandaş veya yabancı ayrımı yapılamayacağı temeline dayanmaktadır. Davacı yönünden iptale tabi hükmün uygulanması halinde yaşam hakkının tehlikeye düşme riski bulunduğundan hükmün bu düzenlemeye de aykırı olduğunun kabulü gerekecektir.

İSTEM VE SONUÇ

Karar içeriğinde açıklanan ve davacı vekilince sunulan dilekçe ile ifade edilen hükümlere açıkça aykırı olan Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 64/c bendi düzenlemesinin iptali yönünden;

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun uyarınca itiraz yolu ile incelenmek üzere Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasına,

Esas Sayısı : 2021/76
Karar Sayısı : 2021/53

İncelemeye esas olmak üzere dosya arasında bulunan kayıtların ve iş bu kararının onaylı okunaklı suretlerinin Anayasa Mahkemesi' gönderilmesine,

İstemin noksansız olarak iletilmesinden başlamak üzere beş ay süre ile Anayasa Mahkemesi tarafından verilecek kararın beklenmesine,

Yasal düzenleme ile belirlenen beş aylık sürede karar verilmezse ilgili yargılamanın yürürlükteki hükümlere göre sonuçlandırılmasına karar verildi.”